

PLANLI ÖĞRETİMDE GÜNLÜK PLAN UYGULAMALARI -Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Örneği-

Öğr. Gör. Şemseddin KOÇAK*

Giriş

İlköğretim Programlarının değerlendirilmesi amacıyla yapılan bir araştırmada; öğrencilerin yüzde 70'inin testlerin yüzde 50'den azını doğru olarak cevaplayabildikleri, yine öğrencilerin yüzde 70'den fazlasının "kavrama" ve "uygulama" düzeyindeki soruların çoğunu doğru olarak cevaplayamadıkları görülmüştür (1). İlkokullarda yapılan başka bir araştırmada da öğrencilerin yüzde 21'inin "orta", yüzde 60'ının "iyi", yüzde 19'unun "pekiyi" derece ile mezun olduğu saptanmıştır (2). Başarı derecesinin "davranış" olarak ifade edilmesi durumunda; öğrencilerin yüzde 21'inin yüzde 35-65, yüzde 60'ının yüzde 70-85, yüzde 19'unun ise, yüzde 90-100 başarı gösterdiği söylenebilir.

Araştırmacının dört yıllık İlköğretim Müfettişliği dönemindeki gözlemleri de bundan farklı değildir. Denetimler sırasında öğrencilerin en fazla yüzde 50'sinin kendilerinden istenilen "bilgi" düzeyindeki soruları doğru yanıtlayabildiği, bu

* Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri.

oranın “uygulama” düzeyindeki sorularda yüzde 10-20 arasında olup, yüzde 20’yi geçmediği görülmüştür. Ayrıca benzer sonuçlara, araştırmacı denetiminde yapılan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde yapılan “uygulama-staj” çalışmalarında da rastlanmıştır. Adı geçen araştırmalar (3), (4) ışığında, ülkemizde ilköğretim düzeyindeki amaçların yüzde 50-60 civarında gerçekleştirilebildiği, hatta bu oranın, öğretmenlerin hoşgörülerini ve sınavların güvenilirlik ve geçerlikleri de dikkate alındığında, daha da aşağı düşeceği söylenebilir. Aynı sonuçların Üniversiteye Giriş Sınavları ile Kamu Personeli Seçme Sınavlarında da görüldüğü, yetkililerce sürekli dile getirilmektedir. Oysa eğitime yapılan harcamaların cari harcama durumuna dönüşmemesi için, amaçların en az yüzde 70’in üzerinde gerçekleştirilmesi gerekir.

Bu olumsuzluğun önlenmesi ise, “Tam Öğrenme Yaklaşımı”nın işe koşulmasıyla sağlanabilir. Çünkü, Tam Öğrenme Yaklaşımına göre, öğrencilerin yüzde 90’ından fazlasının, hedef davranışların en az yüzde 95’ini kazanması gerekir (5). Tam Öğrenme; her öğrenme ünitesinde, öğrencilerin hemen hemen tümünün, bu ünite içinde öğrenilecek olan yeni davranışların yüzde 75-85 gibi büyük bir kısmını öğrenmiş olmaları hali (veya bu düzey ve genellikle bir öğrenmeyi sağlama amacını güden bir öğrenme yaklaşımı) (6). Bu yaklaşımda, tüm hedef davranışlar teker teker ve birlikte öğrenciye kazandırılabilir (7). Tam Öğrenme de, ancak “programlanmış öğretim”le sağlanabilir. Çünkü programlanmış öğretim; hedef, hedef davranışlar, içerik, eğitim ve sınav durumlarından oluşan ve tam öğrenmeyi sağlayan bir öğretme-öğrenme sistemidir (8).

Planlı Öğretim ve Günlük Ders Planları

1. Planlı Öğretimin Gerekliliği

Kalkınma ihtiyacı içinde olduğumuz inancı, memleketimizde canlılığını koruyan ortak inançlardandır. İçinde bulunduğumuz şartlardan daha iyisini istiyoruz. Şartlarımızın “çağdaş uygarlık düzeyi”ne uygun hale getirilmesi ideali, gün geçtikçe daha çok önem kazanıyor. Toplumumuzu “çağdaş uygarlık düzeyine çıkaracağız” demek, kendimiz dahil tüm insanlarımızı değiştireceğiz, demektir.

İnsanı değiştirme olayı bir çevrede gerçekleşir. Canlı olan çevre, bireyi değiştirecek şekilde ayarlanabilir. Yani, “değiştirme” işi kasıtlı olarak yapılabilir. İşte, “değiştirme” işinin kasıtlı olarak yapılmasına “eğitim” denir (9). Planlı Eğitim, arılaştırılmış bir kültürel muhtevaya dayalı öğrenci yaşantılarını kültürel bütüne yöneltir ve düzene koyar. Çağdaş Uygarlık düzeyine ulaşabilmek için, öğrencide geliştirilecek davranışların önceden kararlaştırılması ve sıraya konulması, bu davranışları gerçekleştirecek “eğitim durumları”nın belirlenmesi ve etkililik derecesinin araştırılması gerekir (10). Bu etkinlikler, büyük oranda okulda gerçekleştirilir.

Günümüzde bilim ve teknoloji, başdöndürücü bir hızla gelişmekte, ortaya her gün yeni buluşlar konulmaktadır. Toplumlar ekonomik güçlerini sürdürebilmek veya ekonomik yönden gelişmelerini sağlayabilmek için “bilgi çağı”nı yakalamak zorundadır. Çünkü günümüzde, gelişmişlik düzeyi artık “bilgi, teknoloji” üretimi ile ölçülmekte, bilgi üreten toplumlar güç sahibi olmaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalarda, nitelikli insangücü yetiştirme ile kalkınma arasında ilişki kurulmuştur (11). Gelişen teknolojilere uyum sağlayabilen ve teknoloji üreten insanların yetiştirilmesi görevi, büyük ölçüde okullarda gerçekleştirilebilir.

Eğitim, insanda istenilen davranışların planlı etkinliklerle meydana getirilmesi sürecidir. Okuldaki eğitim etkinlikleri “planlı” olup, bu “plan” istenilen davranışları oluşturmaya yöneliktir (12). Milli Eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere hazırlanan bir planın/programın geleceği rastlantıya bırakılamaz (13). Yirmibirinci asırda insanı, geçmişteki gibi rasgele bir eğitime terk etmek imkansızdır. Belli sistemler ve belli kurallar doğrultusunda onu, zamanın gereklerine göre -yeniden- eğitmek gereklidir (14).

Ülkemizde İlköğretimin amaçlarına ulaşıldığını söylemek oldukça güçtür. Öğrencilerin, yarıdan fazlasının, başarısının yüzde 50'lere bile çıkamadığı, bu durumun “kavrama” ve “uygulama” düzeyindeki davranışlarda daha da olumsuzlaştığı görülmüştür (15). Bu durum, ilköğretime yapılan yatırımların boşa gitmesi yanında, insanın tutarlı davranışlarla donatılamaması, anlamına gelmektedir (16).

Bu sorunun çözümü ise, ancak, yer yer aynı anlamda (17) kullanılmakta olan “planlı” ya da “programlı eğitim/öğretim”le sağlanabilir.

Çünkü, Planlı Eğitim/öğretim; her ders için, her okul ve sınıf düzeyinde, hedef ve davranışların belirlendiği, bu davranışların her bir öğrenciye belirtilen süre içinde nasıl kazandırılacağı saptandığı, her bir öğrencinin belirtilen süre içinde, bu davranışları kazanıp kazanmadığının yoklandığı bir süreçtir (18). Dolayısıyla, öğrencide istenilen davranış değişikliğini etkili ve verimli olarak geliştirebilmek için, öğretim etkinliklerinin planlanması gerekir. Öğrenci hazırlanan planı izlerse, önceden saptanmış olan amaca en etkili ve en verimli şekilde ulaşabilir (19). İlkokullarımızda uzun yıllardan beri yıllık, ünite ve günlük plan uygulaması yapıldığı halde, istenilen sonuçlara ulaşamamaktadır. Çünkü yapılan planlar, istenilen niteliklerden yoksundur ve Çağdaş Eğitim Bilimin ilke ve ölçütlerine uygun değildir. (Araştırmacının, İlköğretim Müfettişliği dönemindeki gözlemleri de bu yöndedir. Örneğin, araştırmacı tarafından yapılan bir araştırmada, öğretmenlerin “anlatım” tekniği dışında diğer teknikleri çok az kullandığı; ders kitapları dışında “kaynak kitaplara” başvurmadığı, hatta ünite dergileri dışında diğer kaynaklara yer vermediği, planlarda “araç-gereç” sözcüklerine çok az yer verildiği, konu başlıklarının kitaptan aynen aktarıldığı ve hiçbir eklemenin yapılmadığı, yine her derste kazandırılması gereken ana ve yardımcı fikirler anlamlarına gelen “ana” ve “yardımcı nokta” diye bir kavramın henüz kullanılmadığı, “hedef-amaç” ifadelerinin her planda bulunduğu fakat içerik ve biçimsel açıdan birçoğunun uygun olmadığı, “davranışlar”ın istenilen düzeyde olmasa da kullanılmaya başlandığı; “dikkati çekme”, “güdüleme”, “gözden geçirme” ve “geçiş” bölümlerinin günlük planlara henüz girmediği, “etkinlikler”in “işleyiş-işleniş” olarak her planda görüldüğü, “ara özet” ve “ara geçiş”, “tekrar güdüleme”, “kapanış” kavramlarına hiç yer verilmediği, çok az bir öğretmenin “son özet” ve “değerlendirme” yaptığı, görülmüştür.) Ayrıca, eğitimin “açık bir sistem” olması ve bilim-teknolojideki gelişmelerden etkilenmesi, sistemin yeniden onarılıp düzenlenmesini gerektirmektedir (20).

Eğitimin hedeflerine ulaşmak için etkili öğretim durumlarının yaratılması amacıyla çalışmalar yapılmakta, öğretim yöntem ve tekniklerinin etkileri araştırılmakta, araç-gereç geliştirilmekte ve eğitimde her türlü iletişim aracından yararlanılarak, verimli öğretim ortamları yaratılmaya çalışılmaktadır (21). Bu çalışmaların bulguları sonucunda, şunlar söylenebilir: “Herkes, her şeyi öğrenebilir. Eğer öğrencilere duyarlı ve planlı bir öğretim hizmeti sağlanırsa...”(22). Şüphesiz, etkili eğitim/öğretim durumlarının uygulanmasında en büyük görev ve sorumluluk öğretmene, öğretmenin yaptığı etkinliklere, düşmektedir. Etkinliklerin uygulanması ve elde edilecek başarı ise doğrudan öğretimin planlanması ve öğretmenin bu ilkelere göre hareket etmesine bağlıdır.

Öğrencilerin davranışlarında istenilen değişikliği meydana getirebilmek için yapılan planlama çalışmaları, ders ve/veya eğitim programı şeklinde kendini gösterir. Ders programı/ders planı, öğrencide meydana gelecek davranış değişikliğini, buna ulaşabilmek için öğrencinin karşı karşıya geleceği öğretim materyallerini, öğretim yöntemlerini ve amaca ne derece ulaşıldığını saptamak için değerlendirme araçlarını saptar (23). Günlük Ders Planlarını hazırlayacak ve uygulayacak olanlar, ilkokul öğretmenleridir. Bu nedenle, öğretmenin bir konuyu öğretmeye girişirken, niçin (hedefleri), kime (öğrenci), nasıl (yöntem, eğitim durumu, işleyiş, etkinlikler, öğretme-öğrenme durumları), nerede öğreteceğini (24) ve ne kadar öğrettiğini, bilmesi gereklidir. Durum böyleyken, öğretmenler hedefleri belirlerken, konu başlıklarının sonuna “-mek, -mak”lı veya geniş zamanlı bir fiil getirmektedir. Az sayıda öğretmen de, yeterlik belirten fiillerle, duyuşsal ve devinişsel alanla ilgili sözcüklere yer vermektedir. Ayrıca, bir-iki saat için belirlenen hedeflerin bazıları, bir öğretim süresi sonunda bile gerçekleştirilemeyecek düzeydedir. Amaç (veya hedef), belirtilen konuda varılmak istenen noktayı belirtir (25). Başlangıçta hedefin uygun belirlenmemesi, sonuca ulaşmayı engelleyen başat nedendir. Konuların da, hedeflere ulaşmayı sağlayacak yeterlikte olduğu her zaman söylenemez. Hedeflerin konulara göre belirlenmesi, konuların kitaplarda bulunması, öğretmenlerin bu konuları izlemesi, hedeflere varmada bir engel olarak görülebilir. Ayrıca, “değerlendirme” çalışmalarında, “ders içi” (izleme testi) değeren-

dirmenin yapıldığını söylemenin güçlüğü bir yana, birçok öğretmen bu konudan habersizdir.

Tüm bu olumsuzluklar, öğretmenlerin “planlı öğretim” yönünde bilgilendirilip, programlanmış öğretim materyalleriyle giderilebilir. Yapılması gereken de budur. Ancak eğitim/öğretim, o zaman tesadüfilikten kurtarılıp, gelişen teknolojilerle bütünleşerek çağdaşlaşabilir.

İlköğretimde Planlı Öğretim çalışmaları, 1982’de Türkçe Ders Programının geliştirilip uygulamaya konulmasıyla başlar, denilebilir. Bunu, 1983’te Matematik, 1987’de Beden Eğitimi, 1992’de Fen Bilgisi Ders Programı ile diğer derslerin programları izler. İlköğretim Okulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programı da, 19.9.2000 tarihinde kabul edilerek, 2000-2001 Öğretim Yılından itibaren yürürlüğe girer (26).

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları incelendiğinde;

28.2.1992 tarihinde 47 sayılı kararla kabul edilen programda; (13.4.1992 tarih ve 2356 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan programda;) “genel amaç”, “genel ilkeler” ile ünitelerin sadece “ad” ve “konular”ının bulunduğu görülmektedir. “Eğitim Durumları” ile “Değerlendirme”ye ait herhangi bir şey bulunmamaktadır (27).

15.7.1996 tarihli, Atatürkçülük ile ilgili konularda yapılan düzenlemelerde ise, önce “hedefler”in belirlendiği ve “yeterlik” belirten ifadelerin kullanıldığı, ondan sonra “konular”ın belirlenip “açıklamalar”ın yapıldığı ve hedeflerin göstergesi olan “davranışlar”ın yazıldığı, görülmektedir (28). 1996’da yapılan bu düzenlemeler; Planlı Eğitim/öğretimin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde de uygulanmaya konulmasının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

19.9.2000 tarihinde 373 sayılı kararla kabul edilen İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programında da; ünitelerin “örnek” işlenişlerinin verildiği, örneklerde “özel amaç”, “öğrenciyi derse hazırlama”, “dersi sunma”, “dersi özetleme” ve “gelecek derse hazırlık”, bölümlerinin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca, bazı ders işlenişleri ayrıntılı bir şekilde verilerek; dersin “kimlik” bilgileri, “amaç”,

“davranışlar”; “derse giriş”, “dikkati çekme”, “dersi sunma”, “ara özet”; “sonuç” bölümü, “son özet”; “ölçme ve değerlendirme”, “ölçme soruları”, “değerlendirmenin nasıl yapılacağı” gösterilmiştir (29). Örnek planda ve uygulama anlayışında, Sönmez’in (1991) belirttiği Günlük Ders Planı Ölçeği’nin esas alındığı görülmektedir.

Boyle bir uygulama, özellikle göreve yeni başlayan öğretmenlere yardımcı ve yol gösterici olması bakımından önemlidir. Ayrıca, Temel Eğitim Okulları için yapılan bir program geliştirme çalışmalarının uygulamaları sırasında, “programlı öğretim”e göre hazırlanmış Günlük Planları uygulayan öğretmenlerde, tutarlı ve olumlu değişmelerin iki saat gibi kısa bir zamanda sağlandığı ve bütün öğrencilerin, kazandırılması istenilen davranışların % 98’ini öğrendikleri; görülmüştür (30). Araştırmacının verdiği seminerler sırasında da birçok öğretmenin, “Sönmez’in (1991) belirttiği şekilde “plan” yapılıp ders işlendikten sonra, öğrencilerin öğrenmemeleri için hiçbir neden kalmaz” dedikleri duyulmuştur.

2. Günlük Ders Planı ve Uygulanması

Öğretmenlerin yaptıkları Günlük Ders Planları ile gösterdikleri başarı ve Planlı Eğitim/Öğretim arasında doğrudan ilişki kurulabilir. Şöyle ki, müfettiş raporlarına göre, “çokiyi” derecede başarı gösteren öğretmenlerin Günlük Plan uygulamaları ile “iyi”, “orta” ve “yetersiz” rapor alan öğretmenlerin Günlük Plan uygulamaları arasında belirgin bir farklılık göze çarpmaktadır. Şöyle ki, “çokiyi” rapor alan öğretmenler, genellikle bir sayfadan uzun planlar yapmakta, etkinliklere “işlem basamakları” şeklinde yer vermekte ve bolca araç-gereç kullanmaktadır. “Çok iyi”nin dışında rapor alan öğretmenler ise, işlemlere “konu başlıkları” şeklinde yer vermekte, çok az araç gereç kullanmakta veya hiç kullanmamakta ve genellikle bir sayfayı geçmeyen Günlük Planlar yapmaktadır. Bu durum, Planlı Öğretimle karşılaştırıldığında, Günlük Ders Planlarının bir sayfadan uzun olmaları bile bir benzerlik sayılabilir. Çünkü Planlı Öğretimde, etkinlikler işlem basamakları şeklinde ele alındığından, Günlük Ders Planları çok yer tutmakta, öğretmenler de, “plan bizim kafamızda” diyerek, uzun plan yapmaya karşı çıkmamaktadır. Zaten,

Planlı Öğretimde Günlük Plan Uygulamaları
-Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Örneği-

planlama çalışmalarına önem vermeyen öğretmenlerin, müfettişlerden “çokiyi” raporlar aldığını ben hiç duymadım. Fakat, aksini hep gördüm.

Ülkemizde, İlköğretimdeki amaçların -giriş bölümünde belirtildiği üzere- çok düşük düzeylerde gerçekleşmesinin birçok nedeni vardır. Bu çalışmada, bu nedenlerden birisi olarak, İlköğretimdeki amaçların istenilen düzeyde gerçekleştirilemeyişinin, sınıf içinde “öğretmenin ders anlatma uygulamalar”ı üzerinde durulmaktadır. Bu amaçla, öğretmenin yapıp derslerde uygulayacağı bir Günlük Ders Planı Ölçeği (Biçimsel Bölüm, Giriş Bölümü, Geliştirme Bölümü, Sonuç Bölümü ve Değerlendirme Bölümü) örnek alınarak (31), Planlı Öğretim anlayışına uygun olarak hazırlanan ve Bilişsel Alanı kapsayan bir Günlük Ders Planı örneği, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine uyarlanarak aşağıda sunulmuştur.

Örnek Bir Ders Planı: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Örneği

Günlük Ders Planı

A) BİÇİMSEL BÖLÜM

• <i>Okulun adı</i>	: Bahçelievler Ortaokulu
• <i>Dersin adı</i>	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
• <i>Sınıf</i>	: VI
• <i>Ünitenin adı</i>	: Oruç
• <i>Konunun adı</i>	: Oruç
• <i>Süre</i>	: 40+40+40 dakika.
• <i>Öğretmenin adı ve soyadı</i>	:
• <i>Öğretme ve öğrenme yöntemi</i>	: Düz anlatım, soru-cevap
• <i>Kaynak kitaplar</i>	: Kur'an-ı Kerim (s. 20); Hadis Kitabı (s. 35); İlmihal (s. 40); Ders kitabı (s. 45-50).
• <i>Kaynak kişi</i>	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni
• <i>Araç ve Gereçler</i>	: Dünya Haritası, İmsak Cetveli, Saatli Maarif takvimi, Çalarlı Saat.

ÜNİTE YA DA KONUNUN ÖRÜNTÜSÜ

- *Konunun başlığı* : Oruç
- *Alt başlıklar* :
 - a. Oruç
 - b. Oruç nasıl tutulur?
 - c. Oruç hangi hallerde bozulur?
 - d. Orucun bize kazandırdıkları
- *Ana nokta* : Allah'ın rızasını kazanmak ve arzularımızı terbiye etmek için oruç tutmalıyız.
- *Yardımcı nokta* : Orucun sağlıklı insanlar için, sağlığımız için, yararlı olduğunu bilelim.

BİLİŞSEL ALAN HEDEFLERİ

Hedef I. Oruçla ilgili kavramların (terimlerin) anlam bilgisi (oruç, imsak, iftar, sahur, sahur yemeği, iftar yemeği).

Hedef Davranışları

1. Verilen bir tanımın doğru ya da yanlış olduğunu söyleme/yazma.
2. Verilen bir tanımla ilgili kavramı, bir dizi kavram arasından seçip işaretleme.
3. Verilen bir kavramın tanımını, bir dizi tanım arasından seçip işaretleme.
4. Verilen bir grup kavramla, bir dizi tanımını eşleştirip işaretleme.
5. Verilen bir tanımın boş bırakılan yerine ilgili kavramı söyleme/yazma.
6. Verilen bir kavramın tanımını derste geçen ifade ile söyleme/yazma.

Hedef II. Oruç çeşitleri bilgisi (Adak Orucu, Kefaret Orucu).

Hedef Davranışları

1. Kaç çeşit oruç olduğunu söyleme/yazma.

Planlı Öğretimde Günlük Plan Uygulamaları
-Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Örneği-

2. Oruç çeşitlerini yazma/söyleme.
3. Oruç çeşitlerinin tanımını söyleme/yazma.
4. Oruç çeşitleri arasındaki farkı söyleme/yazma.
5. Farz oruçlarının niçin tutulduğunu söyleme/yazma.
6. Farz olmayan oruçların niçin tutulduğunu söyleme/yazma.

Hedef III. Oruçla ilgili temel olgular bilgisi.

Hedef Davranışları

1. Müslümanlığın şartlarından üçüncüsünün “oruç tutmak” olduğunu söyleme/yazma.
2. Orucun kimlere farz kılındığını söyleme/yazma.
3. Orucun faydalarını söyleme/yazma.
4. Kaç gün oruç tutulacağını söyleme/yazma.
5. Oruca nasıl başlanacağını söyleme/yazma.
6. Orucun nasıl bozulacağını söyleme/yazma.
7. Orucun nasıl açılacağını söyleme/yazma.
8. Sahur Yemeği ile İftar Yemeği arasındaki farkı söyleme/yazma.

B) GİRİŞ BÖLÜMÜ (10 dakika)

EĞİTİM DURUMU

1. **DİKKATİ ÇEKME:** Öğretmenin, “Üniversiteyi kazandığım gün, ailece çok sevindik. Akşam, en sevdiğimiz yemeklerin yanına pasta da yaptık. Bolca yedik, içtik. Komşulara da baklava dağıttık. Ertesi gün annem gündüzün hiçbir şey yemedi. Hava çok sıcak olmasına rağmen su da içmedi. Akşam olduktan sonra su içti ve yemek yedi. Aynı şekilde ikinci ve üçüncü gün de gündüzleri yemek yemedi ve su içmedi. Oysa ailece çok sevinçliydik. Böyle sevinçli bir günümüzde, acaba annem neden gündüzleri bir şey yemeyip su da içmedi?” demesi ve yeter sayıda öğrenciye söz hakkı vererek tartışma ortamı açması.

2. *GÜDÜLEME*: Ramazan ve oruçla ilgili kavramları öğrenirseniz, Allah'a olan bağlılığınız artar. Allah'ın emirlerini yerine getirmekle, Allah'ın sevgisini kazanırsınız. Allah'ın sevgisini kazanınca, Allah sizleri Cennet ile ödüllendirir, Cehennem'den korur.

3. *GÖZDEN GEÇİRME*: Bu dersin sonunda, Oruç'la ilgili kavram ve kuralı öğrenip, Allah'ın istediği şekilde oruç tutacaksınız. Ayrıca, vücudumuzu dayanıklı hale getirmek için neler yapılması gerektiğini "oruç tutmak gibi" öğreneceksiniz.

4. *GEÇİŞ*: Öğretmenin, "Şimdi tahtaya asacağım Dünya haritasına dikkatlice bakınız" demesi ve aşağıdaki soruları yeter sayıda değişik öğrenciye sorup uygun cevaplar alması. Cevap gelmiyorsa "ipuçları" vermesi. Gerekiyorsa, her bir cevaptan sonra "düzeltme" yapması ve sınıfı gözleriyle denetim altında tutması. Uygun cevaplara "pekiştireç" vermesi.

GEÇİŞ SORULARI VE CEVAPLARI

1. Bu devletlerin adları nelerdir?

- Türkiye, İran, Irak, Pakistan, Suriye, Mısır, Libya, Tunus, Cezayir, S. Arabistan.

2. Bu devletlerin ortak özelliği nedir?

- Dinlerinin Müslüman (İslam) oluşudur.

3. Müslüman olan ülkelerin insanları, İslamiyet'in gereği olarak neler yaparlar?

- Oruç tutarlar, Namaz kılarlar, Kelime-i Şahadet getirirler, Hac'ca giderler ve Zekat verirler.

4. Bugün dünyadaki Müslümanların nüfusu ne kadardır?

- İki milyar civarındadır.

C) GELİŞTİRME BÖLÜMÜ (85 dakika)

GEÇİŞ SORULARI VE CEVAPLARI

1. Oruç neye denir?

- Tan yerinin ağarmasından, güneş batıncaya kadar, Allah rızası için bir şey yiyip içmemeye Oruç denir.

2. İmsak Vakti nedir?

-Orucun sabah başlama zamanına İmsak Vakti denir.

3. İftar Vakti nedir?

- Ramazanda, akşam vaktine İftar Vakti denir.

4. İftar Yemeği nedir?

- Ramazanda, akşam ezanı okununca yenen yemeğe, İftar Yemeği denir.

5. Sahur Yemeği nedir?

- Oruç için, gün doğmadan önce, belli bir saate yenen yemeğe, Sahur Yemeği denir.

6. Sahur nedir?

- Oruç tutmak için, gece yemek yeme saatine Sahur denir.

7. Ramazan ayının dışında tutulan başka Oruç var mıdır?

- Evet, vardır.

8. Bunlar kaç çeşittir?

- İki çeşittir.

9. Adları nedir?

-Adak ve Kefaret Orucu.

10. Adak Orucu neye denir?

-Belli bir durumun gerçekleşmesi halinde, Oruç tutulacağına söz verilerek, tutulan oruca, Adak Orucu denir.

11. Üniversiteyi kazandığım günün ertesi üç gün, annemin tuttuğu oruç ne orucu olabilir?

-Adak Orucu olabilir.

12. Neden Adak Orucu olabilir?

-Çünkü o zaman Ramazan değildi. Annem, “Çocuğum Üniversiteyi kazanırsa üç gün oruç tutacağım”, diye, Tanrı’ya söz vermiş ve ben de Üniversiteyi kazandığım için oruç tutmuş olabilir.

13. Kefaret Orucu neye denir?

-Tanrı’ya bir günahı bağışlatmak için tutulan oruca, Kefaret Orucu denir.

14. Ramazan’da tutulan oruç ile, Kefaret Orucu arasında ne fark nedir?

-Ramazanda tutulan orucu herkes tutmak zorundadır. Kefaret Orucunu ise herkes tutmak zorunda değildir. Kefaret orucunu; sadece işledikleri bir günahı bağışlatmak isteyenler tutarlar.

15. Ramazanda tutulan oruç ile Adak Orucu arasında ne fark nedir?

-Ramazan orucunu herkes tutmak zorundadır. Adak Orucunu ise, sadece Tanrı’ya Adak’ta bulunanlar tutmak zorundadır.

16. Adak Orucu ile Kefaret Orucu arasında ne fark vardır?

-Adak Orucu da, farz bir oruçtur. Kefaret Orucu ise farz değildir, isteyenler tutar.

17. Farz oruçları niçin tutulur?

-a) Günah kazanmamak, b) Tanrı’ya şükür (teşekkür) etmek için tutulur.

18. Farz olmayan oruç niçin tutulur?

-İşlenen bir günahı Tanrı’ya affettirmek için tutulur.

ARA ÖZET: Öğretmenin, “Tan yerinin ağarmasından, güneş batıncaya kadar Allah rızası için bir şey yiyip içmemeye “Oruç” denir ve “Oruç, Farz, Kefaret ve Adak olmak üzere üçe ayrılabilir” demesi ve öğrencilere not ettirmesi.

ARA GEÇİŞ: Öğretmenin, “Şimdi de, Oruç’la ilgili diğer konuları görelim” demesi ve aşağıdaki soruları yeter sayıda değişik öğrenciye sorması. Öğrenciler soruları yanıtlarken, gözleriyle sınıfı denetim altında bulundurması. Uygun cevap gelmiyorsa, “ipuçları” vermesi, doğru cevapları pekiştirmesi.

GEÇİŞ SORULARI VE CEVAPLARI

1. Oruç, İslamiyet’in (Müslümanlık’ın) kaçınıcı şartıdır?

-Üçüncü şartıdır.

2. Oruç kimlere farz kılınmıştır?

-Hasta olmayan, ergenlik çağına girmiş herkese farz kılınmıştır. Ruh sağlığı yerinde olmayanlara da Oruç farz değildir. Yolcular ise, yolculuk sırasında Oruç tutup tutmamakta serbesttir.

3. Orucun faydaları nelerdir?

a) Vücudumuz sabahtan akşama kadar ve uzun bir süre (bir ay) aç kaldığı için. açlığa ve susuzluğa alışır. Açlık ve susuzluğa alışan vücudumuz, her aç ve susuz kalma durumunda rahatsızlık göstermez. Böylece, oruç, açlık ve susuzluğa karşı dayanıklılığımızı, direncimizi arttırmış olur.

b) Oruç tutan bir kişi, sabah vakti acıkıp susasa bile, su içip yemek yiyemez. Yemek yiyip su içebilmek için akşamı bekler. Böylece, sabretmeyi öğrenir.

c) Vücutta fazla enerjiye ihtiyaç duyulduğunda, daha önceden vücutta depo edilen yağlar kullanılır. Böylece fazla yağlardan kurtulunmuş olunur ve vücut zindeleşir. Kalp de düzgün çalışır.

d) Oruç tutan kişinin vücuduna uzun bir süre yiyecek girmediği için, mide ve diğer sindirim organları çalışmaz. Böylece dinlenmiş olurlar.

e) Oruç tutan insanlar, sakin, durgun ve diğer insanlara karşı merhametli olur. Böylece insanlar arasında dostluk duyguları gelişir.

f) Oruç tutan insanlar, aç insanların halini anlar ve onlara yardımcı olur. Böylece insanlar arasında yakınlık başlar.

4. Müslümanlar, kaç gün Oruç tutmak zorundadır?

- 30 gün (veya bir ay).

5. Oruca nasıl başlanır?

- Oruca niyet edilerek başlanır.

6. Oruç, hangi hallerde bozulur?

- Yemek, içmek, ağız dolusu kusmak ve cinsel ilişkide bulunma hallerinde oruç bozulur.

7. Oruç, nasıl açılır?

-Oruç, dua edilerek açılır.

8. İftar yemeği ile sahur yemeği arasındaki fark nedir?

- İftar yemeği akşam yenir, Orucu bitirir; Sahur yemeği gece 03-04'te yenir, Orucu başlatır.

D) SONUÇ BÖLÜMÜ (10 dakika)

SON ÖZET: Öğretmenin, “Oruç, İslam’ın üçüncü şartı olup, sağlıklı, yetişkin insanlara farz kılınmıştır. Oruç, Ramazan ayında 30 gün tutulur. Oruç, açlığa, susuzluğa karşı dayanıklılığı ve sabrı artırır. Midemizi dinlendirir, merhameti öğretir. İnsanlar arasında yakınlaşmayı sağlar. Oruç tutmakla, Tanrı’ya karşı olan görevlerimizden birini de yapmış oluruz” demesi ve öğrencilere not ettirmesi.

TEKRAR GÜDÜLEME: Öğretmenin, “Eğer oruç tutarsanız, daha sağlıklı, daha ahlaklı olursunuz. Toplumda herkes sizi sever. Allah da sizi sever ve ödüllendirir” demesi.

KAPANIŞ: Öğretmenin, “Allah İslamiyet’ten önce de, niçin, orucu farz kılmıştır?” sorusunu sınıfa yöneltmesi ve tartışma başlatması. Doğru cevaplara pekiştireç vermesi.

E) DEĞERLENDİRME (15 dakika)

Öğretmenin, “Şimdi sizlere soru kağıtlarını dağıtacağım. Her soruda boş bırakılan yere ilgili terimi (veya sözcüğü) yazınız. Dikkatli olunuz. Sınav kurallarına uyunuz. Sınav süresi 15 dakikadır” demesi ve sınavı başlatması.

SORULAR

I. BİLİŞSEL ALAN TESTİ (15 dakika)

1. Tan yerinin ağarmasından, akşam güneş batıncaya kadar, Allah rızası için bir şey yiyip içmemeye.....denir.
2.çeşit oruç vardır.
3. Belli bir olayın gerçekleşmesi durumunda tutulan oruca.....denir.
4. Bir günahı Tanrı'ya bağışlatmak için tutulan orucadenir.
5. Adak Orucu,.....bir oruçtur.
6.oruç, farz değildir.
7. Ramazan orucu,.....bir oruçtur.
8. Orucun sabah başlama vaktinedenir.
9. Ramazanda akşam vaktinedenir.
10. Oruç tutmak için, gece yemek yeme saatine.....denir.
11. Ramazanda, akşam ezanı okununca yenen yemeğe.....denir.
12. Oruç için gün doğmadan önce, belli bir saatte yenen yemeğe.....denir.
13. Oruç, hastalara, çocuklara, yolculara.....değildir.
14.; açlık ve susuzluğa karşı dayanıklılığımızı artırır; midemizi ve iç organlarımızı dinlendirir; sabrı ve merhameti öğretir.
15. Oruç, İslamiyet'in,.....şartıdır.
16. Müslümanlar,.....gün oruç tutarlar.
17. Oruca,edilerek başlanır.
18. Ağız dolusu kusmakla,.....bozular.
19. Oruç,.....edilerek açılır.

20.yemeği orucu bitirir.
21.yemeği orucu başlatır.

KAYNAKLAR

- (1) Fidan, Nurettin, Yaşar Baykul ve Nurper Ülküer. "İlköğretimde Temel Öğrenme İhtiyaçlarının Karşılanması." *Eğitimde Nitelik Geliştirme*. İstanbul, 1991, (s. 14).
- (2) Sönmez, Veysel. "Türkiye'de Eğitimin Kalitesi ve Geleceği." *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*. Ankara, 1986, (s.54).
- (3) Fidan, Nurettin, Yaşar Baykul ve Nurper Ülküer. "İlköğretimde Temel Öğrenme İhtiyaçlarının Karşılanması." *Eğitimde Nitelik Geliştirme*. İstanbul, 1991.
- (4) Sönmez, Veysel. "Türkiye'de Eğitimin Kalitesi ve Geleceği." *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*. Ankara, 1986.
- (5) Sönmez, Veysel. "Türkiye'de Eğitimin Kalitesi ve Geleceği." *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*. Ankara, 1986, (s. 54).
- (6) Bloom, B, S. *İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme*. İstanbul, 1998, (s 351).
- (7) Sönmez, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı*. Ankara, 1986, (s. 234-238).
- (8) Sönmez, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı*. Ankara, 1991, (s. 167).
- (9) Ertürk, Selahattin. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara, 1982, (s. 7).
- (10) Ertürk, Selahattin. *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara, 1982, (s. 1-13).
- (11) Fidan, Nurettin, Münire Erden. *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara, 1991.
- (12) MEB. *İlkokul Programı*. Ankara, 1988, (s. 275).
- (13) Ural, Mehmet, Müfide Tüzün, Hasan Erdoğan. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara, 1984, (s. 42).
- (14) Bayraklı, Bayraktar. *İslam'da Eğitim*. İstanbul, 1987, (s. 17).

Planlı Öğretimde Günlük Plan Uygulamaları
-Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Örneği-

- (15)Fidan, Nurettin, Yaşar Baykul ve Nurper Ülküer. “İlköğretimde Temel Öğrenme İhtiyaçlarının Karşılanması.” *Eğitimde Nitelik Geliştirme*. İstanbul, 1991, (s. 14).
- (16)Sönmez, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı*. Ankara, 1985, (s.133).
- (17)Öncül, Remzi. *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul, 2000, (s. 909).
- (18)Sönmez, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı*. Ankara, 1991, (s. 114).
- (19)Doğan, Hıfzı. *Analiz ve Program Hazırlama*. Ankara, 1979, (s. 9).
- (20)Sönmez, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı*. Ankara, 1985, (s. 132-133).
- (21)Fidan, Nurettin, Münire Erden. *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara, 1991, (s.49).
- (22)Bloom, B. S. *Human Characteristics and Scholl Learning*. New York, 1976.
- (23)Doğan, Hıfzı. *Analiz ve Program Hazırlama*. Ankara, 1979, (s. 9-10).
- (24)Çilenti, Kamuran. *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*. Ankara, 1984, (s. 163).
- (25)MEB. *İlkokul Programı*. Ankara, 1988, (s. 275).
- (26)MEB. *Tebliğler Dergisi*. Ekim 2000, Cilt: 63, Sayı: 2517.
- (27)MEB. *Tebliğler Dergisi*. Nisan 1992, Sayı: 2356.
- (28)MEB. *Tebliğler Dergisi*. 15 Temmuz 1996, sayı: 2457.
- (29)MEB. *Tebliğler Dergisi*. Ekim 2000, Cilt: 62, Sayı: 2517, (s. 928-929).
- (30)Sönmez, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı*. Ankara, 1991, (s. 121).
- (31)Sönmez, Veysel. *Program Geliştirmede Öğretmen Elkitabı*. Ankara, 1991, (s.463).